

G CONSELLERIA
O AFERS SOCIALS
I I ESPORTS
B OFICINA BALEAR
/ INFÀNCIA
I ADOLESCÈNCIA

RESUM DE LA PERCEPCIÓ DRETS DE LA INFÀNCIA I L'ADOLESCÈNCIA DE LES ILLES BALEARS

Introducció

L'OBIA té entre els seus objectius promocionar els drets dels infants i adolescents. En aquesta missió cal destacar la promoció de la participació dels protagonistes dels drets, els infants i adolescents, i fer que s'escoltin les seves aportacions.

Partint d'aquesta premissa es va dissenyar com fer possible la seva implicació en l'elaboració del Pla Estratègic d'Atenció a la Infància i Adolescència de les Illes Balears (PEAIA) 2023-2028, impulsat per la Direcció General d'Infància, Joventut i Famílies del Govern Balear.

Després de dissenyar metodològicament les dinàmiques, la temporalització o la participació, amb tot el material generat presentam a continuació un breu resum de les aportacions dels nins, nines i adolescents que varen participar a les diferents illes. Els 117 grups participants van ser tant grups formals (centres escolars) com informals (consells infantils, agrupacions d'esplai i lleure).

Resultats

L'estructura de les dinamitzacions s'ha realitzat en tres parts. En una primera part, i per poder introduir la temàtica, s'ha treballat amb els infants sobre què són els drets dels infants i joves, quins són aquests drets i què en coneixen de cada un.

A partir d'aquí en una segona part es crea una xerrada o debat amb el grup entorn als eixos marcats al Bloc 1 o Bloc 2, sempre adaptat a l'edat de l'infant o jove. A la tercera part es realitza un treball més específic (Bloc 3 o Bloc 4) en grups petits i reflectint unes conclusions, necessitats o propostes mitjançant dibuixos o contestant preguntes de manera escrita.

Eixos	Cursos	Dinàmica - Desenvolupament
Bloc 1. Participació i entorn saludable	1º-2º-3º (6 a 9 anys)	A partir de preguntes (o imatges, depenent de l'edat) es crearà un petit debat entorn a la participació i veu que tenen i com veuen el seu entorn més pròxim. A partir d'aquí anirem desglosant les conclusions.
	4º-5º-6º (10 a 13 anys)	
	ESO (14 a 17)	
Bloc 2. Pobresa i cures alternatives	1º-2º-3º (6 a 9 anys)	Plantejament de situacions o utilització de les cartes de Memory d'Unicef es crearan petits grups on parlaran d'aquests drets i quines propostes i necessitats hi veuen. Tot això ho aniran reflectint amb conclusions de diferents maneres depenent de la seva edat.
	4º-5º-6º (10 a 13 anys)	
	ESO (14 a 17)	
Bloc 3. Lliure de violència i entorn digital	1º-2º-3º (6 a 9 anys)	Mitjançant el conte "Orelles de papallona" s'aniran treballant diferents conceptes entorn a la lliure violència.
	4º-5º-6º (10 a 13 anys)	Mitjançant les fitxes del Memory d'Unicef que fan referència als entorns de lliure violència i dret al secret s'aniran desenvolupant conceptes i conclusions.
	ESO (14 a 17)	Mitjançant dades extretes d'enquestes sobre l'entorn digital es crearan petits grups de debat i treballaran amb unes preguntes per extreure unes conclusions.
Bloc 4. Educació-cultura i salut	1º-2º-3º (6 a 9 anys)	Mitjançant les fitxes del Memory d'Unicef que fan referència a l'educació, la cultura i els sistemes de salut s'aniran desenvolupant conceptes i conclusions.
	4º-5º-6º (10 a 13 anys)	Mitjançant les fitxes del Memory d'Unicef que fan referència a l'educació, la cultura i els sistemes de salut s'aniran desenvolupant conceptes i conclusions.
	ESO (14 a 17)	Mitjançant unes preguntes en base a 3 articles de la Convenció dels infants que fan referència a la llibertat d'associació, l'educació i salut es creen petits grups de debat on treballaran amb unes preguntes per extreure conclusions.

Eixos	Cursos	Dinàmica - Desenvolupament	Conclusions
Bloc 1. Participació i entorn saludable	1 ^a -2 ^a -3 ^a (6 a 9 anys)	Mapa del poble o illa. Es presentarà al grup un mapa de l'illa en concret o més acotat al seu poble. A partir de preguntes (o imatges, depenent de l'edat) anirem desglosant les conclusions.	Aferrant imatges o paraules.
	4 ^a -5 ^a -6 ^a (10 a 13 anys)		Aferrant post-it o frases.
	ESO (14 a 17)		Escriure idees i propostes.
Bloc 2. Pobresa i cures alternatives	1 ^a -2 ^a -3 ^a (6 a 9 anys)	Plantejament de situacions o frases. Es presentarà a un paper de mural amb grans títols (o petites frases - paraules) que facin referència a l'eix, i amb preguntes o reflexions més senzilles o complexes, depenent de l'edat anirem anotant les conclusions. Si el grup és nombros, es treballaria per grups més petits i posada en comú.	Amb imatges o paraules.
	4 ^a -5 ^a -6 ^a (10 a 13 anys)		Amb conceptes i frases escrits relacionats amb l'eix.
	ESO (14 a 17)		Amb frases, reflexions i propostes relacionades amb l'eix.
Bloc 3. Lliure de violència i entorn digital	1 ^a -2 ^a -3 ^a (6 a 9 anys)	Plantejament de situacions o frases. Es presentarà a un paper de mural amb grans títols (o petites frases - paraules) que facin referència a l'eix, i amb preguntes o reflexions més senzilles o complexes, depenent de l'edat anirem anotant les conclusions. Si el grup és nombros, es treballaria per grups més petits i posada en comú.	Amb imatges o paraules.
	4 ^a -5 ^a -6 ^a (10 a 13 anys)		Amb conceptes i frases escrits relacionats amb l'eix.
	ESO (14 a 17)		Amb frases, reflexions i propostes relacionades amb l'eix.
Bloc 4. Educació-cultura i salut	1 ^a -2 ^a -3 ^a (6 a 9 anys)	Mapa del poble o illa. Es presentarà al grup un mapa de l'illa en concret o més acotat al seu poble. A partir de preguntes (o imatges, depenent de l'edat) anirem desglosant les conclusions.	Aferrant imatges o paraules.
	4 ^a -5 ^a -6 ^a (10 a 13 anys)		Aferrant post-it o frases.
	ESO (14 a 17)		Escriure idees i propostes.

Quan se'ls demana què són els seus drets, la majoria dels infants, sobretot a edats més primerenques, no saben què són o ho confonen amb normes, lleis o deures: «nosaltres no podem conduir», «no podem votar». En edats més avançades es percep una clara diferència entre infants i joves que ja han fet un treball previ sobre els seus drets i els qui no els han treballat. Moltes de les frases o converses que es poden extreure és que els drets «són coses que podem fer».

Quan s'aprofundeix més i s'entra a analitzar quins són aquests drets, a part de sortir-ne els bàsics, si s'ha fet un treball previ apareixen altres drets més concrets com el de la identitat o el de la no-violència.

Cal destacar dels drets de la protecció, on surten com a sistemes de protecció tant la família, els mestres o especialistes com policies, psicòlegs, els bombers o, en el cas dels més petits, «superherois» o «un escut em pot protegir».

Un altre dels drets que es podria destacar és el de la llibertat. En general, els infants i joves treballaren des de diferents sistemes la llibertat d'opinió i expressió i coneixien bé que poden expressar i compartir les seves opinions i que han de ser respectades.

En general, els drets de llibertat d'opinió i expressió son els que més coneixen. Si s'ha fet un treball previ, respecte els drets dels infants, son capaços d'identificar drets més concrets.

1. Relacionat amb el dret a una ciutadania activa

S'enfoca el concepte a situacions on poden transmetre la seva opinió i hi tenen veu (delegat d'aula, Consell d'estudiants, Consell d'infants, a l'esplai, a l'agrupament escolta, etc.).

Troben que els infants tenen veu, que han de transmetre la seva opinió, però creuen que hi ha llocs on no poden fer-ho, no se'ls escolta ni tampoc se'ls demana, com pot ser, per exemple, un ajuntament o una institució.

Un tema recurrent a les dinamitzacions ha estat sobre l'estigma que hi ha envers els joves. Alguns manifestaren que «hi ha discriminació perquè som joves, la gent es pensa que som delinqüents» o «estam cansats de sentir la frase la culpa és dels joves».

Una de les raons per la qual troben que els infants i joves no tenen veu en decisions o necessitats que els afecten és perquè «som infants», «no tenim el cap preparat», «no pensem com els adults», «els adults a vegades fan feina i no ens poden escoltar» o «podem opinar quan tinguem edat per votar». Trobem també però algun infant i jove que manifesta que «l'edat no té perquè definir si saps una cosa o no» o «és injust que no ens escoltin», «que els infants sabem menys que els adults és mentida», o «si ets petit però saps del tema, perquè no hauríem de poder participar?».

També manifestaren, després de l'explicació de què és i com funciona un Consell d'Infants, que en molts de casos les necessitats o preocupacions que hi són recollides no arriben a fer-se realitat: «ens escolten, però jo crec que després no fan les propostes que hi surten». Ens hem trobat qualche jove o infant que participa activament del Consell d'Infants del seu poble o ciutat i ha pogut explicar als altres en què consistia i quina visió hi tenia.

Creuen que poques vegades se'ls te en compte pel fet de ser petits i quan son escoltats, senten que no se'ls fa cas ono es duen a terme els compromisos.

2. Relacionat amb el dret a la salut integral i que es trenqui el cicle dels desavantatges.

En aquest eix opinen que no tots els infants i joves tenen totes les necessitats bàsiques cobertes, però sempre ho fan referint-se a *infants pobres*. Si gratem una mica més i aprofundim en el tema, ens transmeten que alguns infants del seu voltant també tenen menys recursos i no poden accedir a comprar un habitatge o no poden federar-se a un equip esportiu, i que això fa que es produeixin desigualtats entre els grups d'iguals: «tenim el dret a fer esport o federar-mos aun equip, però tot costa molts de doblers» o «si no ets bo, tampoc et volen».

Les propostes o necessitats que transmeten els infants i joves són entorn als ajuts que poden donar a les famílies, donacions, ajudar a l'altre, etc.

Cal dir que en aquest eix ha costat sortir d'alternatives com recollides de menjar, de roba i joguines o acudir a ONG i Càritas, i pensar en altres opcions per poder tenir aquest dret, amb millores i propostes.

Son conscients que hi ha infants que no poden fer activitats per manca de doblers i que viuen en habitatges precaris. Com a sortida, sols identifiquen organitzar recollida de roba, menjar i joguines per ONG que ajudin altres infants.

3. Relacionat amb el dret a la salut integral

L'eix que fa referència a la salut ha girat entorn a l'alimentació, l'accés als hospitals i personal sanitari i a la protecció que ens poden donar especialistes de la salut. Són conscients de la importància que la salut sigui pública i accessible a tothom, però troben mancances en alguns aspectes com l'alimentació, i consideren que cal millorar el sistema de salut en general.

Algunes propostes i necessitats que suggereixen seria accedir a beques de menjadores escolars per poder tenir una bona alimentació si a casa no és possible. També «fer més horts públics, així les persones podrien cultivar les seves pròpies verdures». Alguns infants i joves troben que amb més personal sanitari la Sanitat aniria millor («així hi hauria menys llistes d'espera») o fins i tot algun proposa que «si estudiem medicina podrem ajudar més gent».

També expliquen que «hauria de veure's normal anar al psicòleg, jo hi vaig i m'ajuda per estar millor» i relacionat amb això «a l'institut hauríem de tenir més accés a persones especialistes que ens ajudin en el nostre dia, si ho demanem tindrem aquesta ajuda, però hauria de ser més accessible, com per exemple un psicòleg».

La salut és important i ha de ser pública i accessible.
Posen l'accent en el menjar saludable i necessitat de suport emocional.

4. Relacionat amb el desenvolupament d'un entorn saludable.

En general, tant els infants com els joves troben que els entorns on viuen, van a l'escola o fan el seu dia a dia són entorns saludables, encara que podem extreure'n algunes coses que millorarien, com fer camins segurs per anar a l'escola i poder anar-hi caminant, en bici o patinet. Alguns expressen que no se senten segurs si van amb bici fins a l'escola: «jo vendria amb bicicleta però els meus pares tenen por de segons quins encreuaments».

Quan fan referència a espais de joc o de trobada en el seu poble o ciutat, en alguns casos hi troben a faltar espais on poder jugar tranquils, sense perills de cotxes, veïns, etc. Ens trobem en algun cas, sobretot a Menorca, d'escoles que estan obertes els horabaixes i el caps de setmana per poder-ne utilitzar les instal·lacions exteriors. Alguns joves reclamen poder utilitzar les instal·lacions esportives sense restriccions. Els més petits reclamen espais de joc amb zones d'ombra per a l'estiu i amb més fonts d'aigua.

També en el cas de Menorca un grup de joves va transmetre que «nosaltres el nostre ci podríem dir que és anar els dissabtes al Mercadona, seure a les taules noves que han posat i passar hores allà. A més, han posat endolls, hi ha microones i si volem menjar o beure tenim el supermercat. Què més volem?»

Un altre dels aspectes que els joves destaquen del seu entorn són les pintades que realitzen amb pintures d'esprai a les parets del poble, i reclamen que potser seria interessant poder tenir espais per realitzar aquests grafit i no tenir problemes amb els veïnats.

En algun cas trobem infants i joves que reclamen millores de les zones de joc, que són espais que fa temps que es varen construir i no hi han tengut un manteniment adequat: «espais en tenim, el que passa que no hi ha manteniment...a l'skatepark val més no tirar-se per les rampes, encara ens obrirem el cap».

També trobem infants que reclamen activitats i tallers al carrer de manera habitual, i que no sigui només en dates assenyalades (Nadal, festes del barri, etc.): «es podrien fer activitats a les places els caps de setmana, no només quan hi ha vacances o festes de Nadal».

Anirien més en bicicleta, però no tenen entorns segurs. Demanen més espais per a ells, que es faci un millor manteniment als pocs espais que hi ha i més activitats a l'aire lliure.

Anirien més en bicicleta, però no tenen entorns segurs.
Demanen més espais per ells, que es faci un millor
manteniment als pocs espais que hi ha i més activitats a l'aire
lliure.

5. Relacionat amb el dret al desenvolupament en l'educació i en la cultura.

Un dels eixos en el qual als infants els ha costat més desenvolupar propostes i necessitats és el de la cultura. Per una banda hi ha un desconeixement general del que és la cultura i què poden trobar com elements culturals al seu poble o barri o amb quins elements de la cultura té a veure aquest dret. Els elements amb els quals relacionen la cultura serien els museus i els llibres, però no en tenen una visió més àmplia. A qualche poble però han anomenat els dimonis o els gegants com elements culturals del poble.

En qualche cas concret expressen que els elements culturals (cinema) són enfora del seu poble i han d'anar-hi expressament, i llavors faria falta facilitar-ne l'accés per anar-hi i no dependre de l'adult.

També es recull qualche comentari sobre els preus de la cultura com a elevats, i que és necessari destinar línies d'ajuts en aquest sentit, perquè els joves hi puguin accedir: «tenc amigues que no poden pagar les entrades».

Pel que fa referència a l'educació, en línies generals tots els infants i joves identifiquen tant l'escola com l'institut com un lloc de protecció i els mestres i professors com a persones protectores de la infància i adolescència.

Tots els infants i joves que han passat per aquestes dinamitzacions entenen el dret de poder tenir una escola o institut al seu abast, que sigui accessible i de manera gratuïta, encara que en aquesta darrera opció hi ha infants que es plantegen preguntes com «si es pot anar-hi gratuït, perquè el meu cosí paga?». També inclouen l'educació com un dret i necessitat bàsics de tot infant i jove.

Alguns joves que no tenen institut al seu poble han de desplaçar-se a pobles veïnats, i llavors remarquen que hi tenen accés, però tenen més dificultats perquè han de fer un trasllat ja sigui amb bus escolar o amb transport privat.

Quant a la veu que tenen els infants i joves a les escoles i instituts en relació amb la qualitat, canvis o adequació d'instal·lacions manifesten que no se'ls escolta i que «com més major ets, a l'escola t'escolten més, però als més petits gens». També expressen que «quan hi ha reformes no ens demanen opinió, i nosaltres ens passem entre 6 i 7 hores a l'institut durant 5 dies a la setmana».

Cal treballar per ampliar la percepció de la cultura, reduïda a llibres i museus i, puntualment, a elements tradicionals del seu poble. Perceben l'escola com un entorn segur i protector i del que volen participar més.

6. Relacionat amb el dret a un desenvolupament lliure de violència.

Per poder desenvolupar aquest eix amb els més petits (6 a 10 anys) s'ha treballat amb un conte anomenat *Orelles de papallona*. L'objectiu del conte és treballar situacions lliures de violència entre iguals.

Els infants han identificat molt bé els continguts que expressa aquest conte entorn a les situacions lliures de violència i també han sabut identificar que en moltes ocasions entre ells mateixos hi ha conductes relacionades amb la violència i han parlat de les estratègies possibles per poder disminuir-la.

Els tipus de violència que sol produir-se en aquestes edats i que han identificat són bromes, burles i cops o empentes, i els entorns on es produeixen són l'escola o entre amics i familiars (cosins, germans, etc.) en ambients més familiars o de joc.

Per poder disminuir aquesta violència amb els iguals surt la necessitat de treballar valors com el respecte cap a l'altra persona, l'empatia quan fan referència a la persona *agressora* i l'autoestima per la persona *agredida*. En aquest darrer cas, s'ha d'esmentar que en moltes ocasions s'ha vist reflectida tota una feina entorn a les cures personals i entre iguals i el treball d'estimar-se a un mateix i valorar-se, ja que molts dels infants hi feien referència com un valor a treballar amb més profunditat i com una necessitat que s'hauria de transmetre atots els infants.

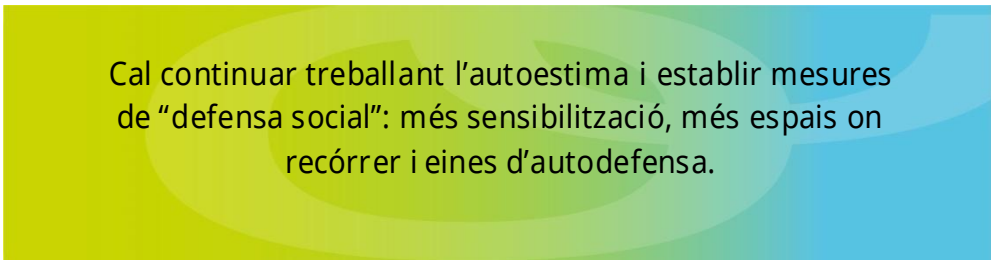
Les estratègies utilitzades pels infants quan es produeixen aquest tipus de violències són recórrer a una persona adulta, ja sigui familiar o mestre. Un altre tipus de resposta que han expressat és que mitjançant el diàleg entre les persones entre les quals hi ha hagut el conflicte és quan s'arreglen les coses: «xerrant, amb les nostres paraules s'arreglen les coses». Molts d'infants manifesten que quan tenen qualche situació així indiquen a l'altra persona que aquell fet no els ha agradat, no els ha fet gràcia o deixen de manifest el seu sentiment o emoció després d'aquella situació: «una vegada em varen fer una

broma com si jo no existís i em va rompre el cor, vaig dir-li que no m'havia agradat gens aquellabroma».

Un concepte que ha sortit molt a totes les dinamitzacions quan es tractava aquesteix és la paraula *bullying*. Cada vegada que ha sortit aquesta paraula s'ha transmès sense conèixer-ne el significat real, i com una paraula comuna, com a paraula de *moda*. Això ens du a pensar que s'ha viralitzat en molts d'entorns i que se'n desconeix el significat i la repercussió que té en la realitat.

En el cas dels joves, respecte d'aquest eix demanen més protecció en casos de violència, ja sigui per persones que els ajudin com familiars o professors com per professionals, cos policial o psicòlegs: «necessitem una defensa social». Manifesten la necessitat de normalitzar les denúncies en cas de ser necessàries i fer més campanyes de sensibilització i conscienciació per casos de violència i que es treballi també l'autodefensa. També veuen necessari treballar conceptes com el *bullying*.

Igualment manifesten la necessitat de poder tenir espais a l'institut on explicar tranquil·lament, si és necessari, el que t'està passant o poder ajudar els altres que passen per qualche situació de violència.

Cal continuar treballant l'autoestima i establir mesures de "defensa social": més sensibilització, més espais on recórrer i eines d'autodefensa.

7. Relacionat amb el dret a les cures alternatives i la desinstitucionalització.

Pel que fa referència a aquest eix trobem, per una banda, que els infants no el tenen molt treballat, confonen conceptes i generalitzen amb que la gran majoria d'infants i joves que passen per un sistema de protecció és perquè notenen pares: «si no tenen pares, com han pogut néixer?».

En general, els infants i joves segueixen xerrant d'orfenats (molt influïts pels mitjans de comunicació i televisió). També parlen molt de sistemes d'acollida d'infants però en desconeixen el funcionament: «si a un infant l'abandonen, idò el podem acollir a casa».

Manifesten i verbalitzen que tot infant i jove té el dret de poder desenvolupar-se en un entorn favorable, i llavors, en el cas d'infants que no sigui així, han de poder tenir un lloc per estar tranquils i aliè a qualsevol tipus d'entorn negatiu. A més, entenen que qualsevol infant o jove té el dret de poder estar i viure amb els seus iguals sigui quina sigui la seva dificultat, però encara així no tenen el tema de la desinstitucionalització molt clar i fa falta tot un treball de sensibilització i informació.

Així, massa influïts pel seu tractament a mitjans, empenen el terme *orfenat*, i el consideren un espai segur, però cal més sensibilització i informació.

Massa influenciats pel seu tractament a mitjans, empenen el terme "orfenat", el consideren un espai segur però cal més sensibilització i informació.

8. Relacionats amb els drets en l'entorn digital

Per poder treballar l'eix s'ha relacionat amb el dret a la informació, el dret a la privacitat i el dret al secret.

Després de treballar-ho s'extreu la conclusió que tenen clar que es té dret a la privacitat, però que molts de joves no hi van en compte, i molta gent parla amb desconeguts a través de xarxes socials tot i saber les conseqüències que hi pot haver. També ens conten casos en què han intentat contactar amb ells persones desconegudes per poder establir-hi converses.

També es parla de l'equilibri entre el dret a la informació i aquest dret a la privacitat i manifesten que ells mateixos tenen xarxes socials a les quals no

està permès per edat accedir-hi. Consideren que hi ha d'haver límits i controls però ho adrecen cap als més petits.

També surten converses entorn a la influència que tenen avui en dia les xarxes socials amb la imatge corporal dels joves: «les xarxes socials han fet bastant de mal a les noves generacions, els més petits només volen ser com a... i no són bons referents».

Parlen que a l'institut sempre se'ls ha ofert xerrades i debats entorn a les xarxes socials i les seves conseqüències, però troben que falta fer una conscienciació més específica sobre la temàtica: «necessitem conscienciació de les veritats d'Internet, que et diguin que tot lo que surt no es veritat».

Quant a l'ús del mòbil, en general els joves reflecteixen que els infants en fan un ús excessiu per l'edat que tenen: «si vas a un bar o un restaurant els veus aferrats al mòbil mirant dibuixos». També troben que la societat actual els exigeix tenir un mòbil ja sigui per les famílies, per exigència dels amics («a vegades tens pressió social si ets l'únic que no tens mòbil») o per grups de classe.

Senten pressió social si son l'únic que no tenen mòbil, son conscients d'un ús excessiu de pantalles. Demanen eines per saber què és cert i que no a internet i reconèixer referents negatius.